

Gemeente Utrecht
Ontwikkelorganisatie Ruimte
t.a.v. Inspraak Visie klimaatadaptatie
Postbus 16200
3500 CE Utrecht

Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht
030 2567 350
Info@nmu.nl
www.nmu.nl

Utrecht, 29 juli 2021
Kenmerk: 2021/13
Betreft: Inspraak Conceptvisie klimaatadaptatie

Geachte heer/mevrouw,

Hartelijk dank voor de mogelijkheid in te spreken op de Conceptvisie klimaatadaptatie.
In deze inspraakreactie reageren we op de conceptvisie. We sluiten af met een paar handreikingen hoe wij als maatschappelijke organisatie zouden kunnen en willen bijdragen aan deze visie.

Opmerkingen op de Conceptvisie klimaatadaptatie

De afgelopen drie droge en hete zomers (2018-2020) en de recente heftige overstromingen en wateroverlast op diverse plekken in ons land (2021), laten zien hoe kwetsbaar we zijn voor de gevolgen van klimaatverandering en leggen de urgentie bloot om onze leefomgeving hierop aan te passen. We zijn daarom blij dat de gemeente Utrecht een ambitieuze Conceptvisie klimaatadaptatie heeft opgesteld. Die hoge ambities onderschrijven wij volledig.

We vinden het positief dat de gemeente heel nadrukkelijk kiest voor het vergroenen van de stad en het vergroten van de sponswerking van de stad, en niet alleen voor rioolvervanging. Vergroening draagt ook bij aan andere belangrijke opgaven, zoals gezondheid, welzijn, recreatie, leefbaarheid en biodiversiteit. Een groene stad is een stad waar mensen fijn kunnen wonen en verblijven, groen geeft de stad en haar inwoners ademruimte.

We constateren dat acties om samen met inwoners aan klimaatadaptatie te werken, uitvoerig zijn beschreven in de visie. Dit is belangrijk, de gemeente kan het niet alleen, ook inwoners en andere gebruikers van de stad hebben een verantwoordelijkheid en spelen een belangrijke rol. Het is goed dat de gemeente daar zo nadrukkelijk op in gaat in de conceptvisie.

We vinden het ook positief dat er veel aandacht is voor groen en verkoeling in de stad op de belangrijke wandel- én fietsroutes. Dat maakt wandelen en fietsen, modaliteiten die ook de gemeente graag terug ziet in de stad, een stuk aangenamer.

We noemen ook graag nog een paar belangrijke aandachtspunten bij de Conceptvisie klimaatadaptatie. In het bijzonder vragen we aandacht voor de volgende punten.

- *Concrete uitwerking van ambities mist nog*
De ambities zijn (terecht) erg hoog. Dat vinden we, zoals gezegd, positief. Maar de paragraaf 'Wat gaan we doen' (paragraaf 4.2) vinden we nog weinig uitwerking geven om daadwerkelijk invulling te geven aan deze ambities. We snappen dat het een visie betreft, maar de paragraaf bevat vooral veel herhaling van de aanpak die daarvoor al is geschetst en mist eigenlijk de concretere uitwerking daarvan. Dit is eigenlijk ons grootste zorgpunt bij de Conceptvisie, omdat zonder concrete uitwerking in maatregelen, tussendoelen en planning, het maar de vraag is of ambities wel haalbaar zijn en wat gedaan gaat worden om ze te halen.
- *Monitoring is lastig zonden tussendoelen*
De gemeente geeft aan in 2024 te kijken hoe het gaat met de maatregelen en of de gemeente op schema zit. In het verlengde van ons vorige punt, het is lastig monitoren zonder concrete tussendoelen. Wij vragen de gemeente aan het begin van het traject tussendoelen te communiceren en ook aan te geven wat gemeente gaat doen indien de planning niet gehaald wordt. Wordt er dan extra capaciteit en middelen vrijgemaakt? Hoe wordt er bijgestuurd?
- *Klimaatbestendig maken openbare ruimte met groen*
Op pagina 43 staat dat 45-50% van de openbare ruimte klimaatbestendig kan worden met rioolvervanging. Hoe moeten we dit percentage lezen in relatie tot de juist grote ambitie van de gemeente om voor vergroening te gaan en niet (alleen) voor rioolvervanging? Dit leest als een ondermijning van de eigen ambitie van de gemeente om juist in te zetten op de sponswerking van de stad.
- *Koele verblijfsplekken belangrijker dan slechts koele plekken*
We vragen aandacht om niet alleen koele plekken in de stad te creëren, maar vooral koele verblijfsplekken, plekken die mensen ook graag gebruiken of waar ze graag verblijven, waar bankjes zijn, waar schaduw is, waar het rustig is of juist vermaak te vinden is en waar voldoende ruimte is. Het zou goed zijn als de gemeente dit opneemt in haar definitie van een koele plek, naast dat een koele plek ten minste 200 m² moet zijn.
- *Afstand tot het groen*
De kaart op pagina 25 laat zien dat de stad nog best een grote opgave heeft om te zorgen dat iedereen binnen een afstand van 200 meter tot een groene plek woont. De plekken die op de kaart op pagina 25 nog niet op niveau zijn, komen niet allemaal als zodanig terug op de prioriteitenkaart op pagina 35 en 36, terwijl de gemeente in de conceptvisie aangeeft dat nabijheid tot groen wel onder de prioriteiten valt. Op basis daarvan zou je verwachten dat de prioriteitenkaart op pagina 35 en 36 een stuk uitgebreider zou zijn.
- *Grote nieuwbouwopgave vraagt om juiste aanpak*
De (nieuw)bouwopgave in de gemeente Utrecht is groot. Woningen worden gemiddeld gebouwd voor ongeveer 100 jaar (tegenwoordig zelf langer). Dat betekent dat alle woningen die nu gebouwd worden of waar nu plannen voor worden gemaakt, meteen voldoende klimaatbestendig gebouwd dienen te worden. Op pagina 48 schetst de gemeente hoe ze dit gaat verplichten of afdwingen bij andere partijen. Hier moet de gemeente wat ons betreft bovenop zitten, om te zorgen dat er voldaan wordt aan de hoge

ambities van de gemeente en hier niet van afgeweken wordt. Vrijblijvendheid lijkt ons hier niet op zijn plaats, gezien de grote opgaven waar we voor staan en de enorme bouwopgave die de gemeente wil faciliteren.

- *Gebruik van airco-installaties moet ontmoedigd worden*

De gemeente concludeert terecht dat koelen met airco-installaties niet de wenselijke manier is om voor verkoeling in gebouwen te zorgen, omdat deze energie gebruiken, geluid maken en hun warmte aan de buitenlucht afgeven, wat het probleem alleen maar groter maakt. Ter vergelijking: een groen dak kan in de ruimte onder het groene dak een temperatuurverlaging opleveren van wel 4 °C. Om dezelfde temperatuurverlaging te bereiken door middel van een airco-installatie, kost veel stroom (en dus stroomkosten).

We vragen daarom de gemeente om voor verkoeling en het voorkomen van hittestress in gebouwen een voorkeursvolgorde van maatregelen te hanteren, waarbij airco-installaties op de laatste plaats komen. Daarnaast vragen we de gemeente met subsidies voor (goede) groene gevels en daken en misschien wel voor andere verkoelende maatregelen zoals zonwering, te voorkomen dat mensen te snel tot plaatsing van een airco-installatie overgaan.

Bij airco-installaties die vergunningplichtig zijn, bijvoorbeeld omdat het volume of het aanzicht van het gebouw verandert, zouden we graag zien dat de gemeente eerst vraagt welke andere maatregelen er al zijn genomen ter voorkoming van hittestress (zonwering, schaduw, groen dak/gevel etc) om het gebruik van een airco-installatie te ontmoedigen en de aanvrager om een zekere bewijslast te vragen.

- *Zoek de samenwerking op*

Het is belangrijk dat de gemeente in voldoende mate de samenwerking opzoekt met andere partijen, zoals projectontwikkelaars en bouwers, zie hierboven, maar bijvoorbeeld ook met woningcorporaties. Ruim 30% van de woningen in de stad Utrecht is corporatiebezit. Dit betreft niet zelden woningen die verouderd zijn of in slechte staat. In de prestatie-afspraken moeten woningcorporaties aangeven wat zij doen om hun bezit te verduurzamen, klimaatadaptatie wordt daar ook in meegenomen. Heel vaak zijn echter vrij basale dingen niet goed geregeld voor de huurder. Zonwering bijvoorbeeld hoort officieel niet bij wat de woningcorporaties voor huurders dienen te regelen, maar is wel essentieel om mensen een voldoende koel huis te kunnen bieden in de zomer. Hetzelfde geldt voor een groen dak. Een corporatie hoeft dit niet te doen, maar het kan wel een enorme bijdrage leveren. Dit soort zaken vraagt veel meer aandacht en de gemeente kan hier een nadrukkelijke rol in spelen om samen met de corporatie te zoeken naar de juiste oplossingen.

- *Financiering is een uitdaging*

De ambities van de gemeente in de conceptvisie zijn hoog. Terecht, want het gaat om een grote opgave en als er niets wordt gedaan is de schade heel hoog. Tegelijkertijd constateren we dat het vooral om een visie met hoge ambities gaat en niet om een programma met eigen financiering. Het merendeel van de uitvoering van deze ambities wordt meegekoppeld met bestaande programma's. Hier is iets voor te zeggen, want dit scheelt werkt, beperkt overlast voor inwoners en scheelt in de kosten. Maar het is tegelijkertijd ook een zorgpunt of in deze bestaande programma's de kosten voor een klimaatbestendige invulling dan wel voldoende gedekt zijn. We vragen de gemeente om goed te borgen dat de kosten voldoende gedekt zijn om de hoge ambities daadwerkelijk waar te maken.

- *Watergebruik bij ondergrondse infiltratie*

De ambitie van de gemeente is om zo min mogelijk hemelwater af te voeren op het riool. De gemeente

hanteert voor omgang met hemelwater de volgende voorkeursvolgorde: 1. Vasthouden en nuttig gebruiken bovengronds, 2. Bovengronds infiltreren, 3. Ondergronds infiltreren via een voorziening, 4. Verwerken in het oppervlaktewater en 5. Afvoer naar de rioolwaterzuivering. De ambitie is om 90% van het hemelwater te verwerken via de eerste drie stappen.

We vragen de gemeente om bij stap 3 ook te kijken naar de mogelijkheden om bij een ondergrondse voorziening het water alsnog nuttig te gebruiken, bijvoorbeeld door het creëren van ondergrondse waterreservoirs van waaruit water hergebruikt kan worden, in plaats van infiltratie.

De NMU kan en wil graag bijdragen

We werken graag samen met de gemeente om de hoge ambities waar te maken. We hebben daar de volgende ideeën bij.

- *Klimaatambassadeurs*
Sinds 2021 werkt de NMU samen met klimaatambassadeurs, inwoners die zich (vrijwillig) willen inzetten om een voortrekkersrol te spelen op het gebied van klimaatadaptatie in huis, tuin en buurt. Er hebben zich ruim tien ambassadeurs in de stad Utrecht gemeld, waarvan sommigen ook actief zijn bij diverse andere vrijwilligersgremia. We trekken graag actief op met de gemeente om deze klimaatambassadeurs een goede rol en positie te geven in de stad, ze bekend te maken en met hen mooie en zichtbare projecten te starten. We kunnen ze bijvoorbeeld koppelen aan concrete projecten of plekken in de stad waar de gemeente aan de slag gaat, om te zorgen dat hier ook andere inwoners bij betrokken worden.
- *Duurzame daken en servicepunt*
De NMU lanceerde in 2021 haar Servicepunt Duurzame Daken. Middels dit servicepunt, waarvan de opzet en eerste fase gefinancierd is door o.a. de provincie Utrecht, worden dakeigenaren ondersteund bij het verduurzamen van de daken. We stimuleren een integrale blik op het dak, waar gezocht wordt naar de combinatie van groen (biodiversiteit), blauw (waterberging), geel (zonne-energie) en rood (terras / moestuin etc.). Er wordt veel gebruik gemaakt van het servicepunt door bewoners en buurten in de stad Utrecht.
- *Wijk- en buurtprojecten, communicatie en bewustzijn*
We spelen graag een rol om samen met de gemeente concrete wijk- en buurtprojecten te starten voor vergroening en klimaatbestendige inrichting en het betrekken van inwoners. We doen op diverse andere plekken soortgelijke projecten, zoals Heuvelrugtuinen en Groen aan de Buurt. We trekken graag samen op in communicatie en het vergroten van bewustwording.

Nogmaals heel hartelijk dank voor de mogelijkheid in te spreken op de Conceptvisie klimaatadaptatie. We wensen u succes met de verdere afronding van de visie en kijken uit naar samenwerking aan deze mooi ambities!

Met vriendelijke groet,

Namens de Natuur en Milieufederatie Utrecht,

Josja Veraart
directeur